

Critic's Point

ΚΟΑ: πρόγραμμα περιόδου 2015-16
καί μουσική για τόν κινηματογράφο.

29/2015.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας Ἀθηνῶν (Κ.Ο.Α.) πού, σίγουρα ἔνεκα λιτότητας, τυπώθηκεν αὐτή τή φορά σέ κομψότατο τομίδιο, 82 σελίδων 119x158 χιλιοστομέτρων, ἔβριθε...τερπνοτάτων ἐκπλήξεων: πρῶτον καί κυριότερον ἐπανῆλθε καί μάλιστα ἀρκετά ἐμφατικά ἡ ἱστορική Ἑντεχνη Ἑλληνική Μουσική, χωρίς νά ἀγνοεῖται καί ἡ σύγχρονη. Ἐπὶ συνόλου 40 ἐκδηλώσεων, 10 ἑλληνικά ἔργα, κατὰ χρονολογική σειράν ἐκτελέσεων: 7 ἱστορικῶς κατακυρωμένων πλὴν ἐκδημησάντων συνθετῶν, δηλ. Χατζηαποστόλου, Σακελλαρίδη, Βάρβογλη, Λεβίδη, Εὐαγγελάτου, Πετρίδη καί Νεζερίτη καί 3 ζώντων ὄχι λιγότερο κατακυρωμένων: Ἰωσήφ Βαλέτ, Σίμου Παπάνα καί Χρήστου Σαμαρᾶ (οἱ δύο τελευταῖοι Θεσσαλονικεῖς). Ζεῖδωρη ψιγάλα μετὰ τῆ 4ετία οὐσιαστικά τῆς χριστοπούλειας ξεραΐλας, μέσα σέ ἓνα κύκλο εὐστοχα τιτλοφορούμενο Ἑμεῖς καί ὁ κόσμος. Ἄμποτε ὁ κύκλος νά γίνει θεσμός. Ἀκόμη, πολλές συναυλίες μὲ ξένα ἀριστουργήματα σπανιότατα παιζόμενα (αὐτὰ χρειαζόμαστε!) καί κυρίως μουσική γιά κινηματογράφο: ἐδῶ «ταχιμιάσαμε» 100% μὲ τόν καλλιτεχνικό διευθυντὴ τῆς Κ.Ο.Α. ἀρχ-μουσικὸ κ. Στέφανο Τσιαλῆ: εἶμαι καί ἐγὼ λάτρης τῆς (βλ. κατωτέρω). Τέλος ἡ ὑπερμέτρως δημοφιλῆς κλασσική μουσική εἶναι, παροῦσα σέ λογικῆς δόσεις, ὡς μέτρο συγκρίσεως (γιά ἀρχαρίους φιλομούσους) μὲ ἄλλες προσφορές. Οὐσιαστικά τώρα, στὸ β' ἔτος τῆς διευθύνσεώς του.

δίνει προσωπικό καλλιτεχνικό στίγμα ο κ. Τσιαλῆς. Ἐπιδεκτικὸ βελτιώσεων ὡς πρὸς τὴν ποσόστωση ἑλληνικῆς μουσικῆς, κυρίως λόγω τῆς προηγηθείσης 25ετίας ἀπηνοῦς κατατρεγμοῦ της (θὰ εἰπωθοῦν κάποτε αὐτὰ), τὸ ἐπιδοκιμάζουμε κατὰ 98%. Τὸ ὑπόλοιπο 2% ἀφορᾷ δύο τραγουδοποιούς, δεξιοτέχνες δημοσιοσχεσίτες, πού τσούπ, τρύπωσαν καὶ ἐδῶ — ὀνόματα ἀποσιωποῦνται...

Λόγω φθινοπωρινῶν διακοπῶν μου, ἔχασα 4 σημαντικὲς ἀπὸ 6 πρῶτες ἐκδηλώσεις τῆς Κ.Ο.Α. ἐν αἷς ἡ μουσικὴ κινηματογράφου (Ἡρώδειο, 9 Σεπτ.) τοῦ Ἀλεξάντρ Ντεσπλά καὶ ἐκείνη τῆς 9ης Ὀκτ (ΜΜΑ), μὲ τὸ Πανηγῦρι (1906-09) τοῦ Μάριου Βάρβογλη (1885-1967) καὶ τὸ Κοντσέρτο γιὰ βιολί ἀρ. 1, ρε μείζ. τοῦ Προκόφιεφ (ἀρχιμουσικός: **Κάρολος Τρικολιδῆς**, σολίστ **Λίνους Ρότ**, βιολί). Εἶδωλό μου ὁ Μούσσοργκσκι, ἀλλὰ θὰ ἀπερχόμουν γιὰ νὰ μὴν ἀκούσω γιὰ 1500ῆ φορά τοὺς Πίνακες ἀπὸ μιὰ ἔκθεση σὲ ἐνορχήστρωση Ραβέλ, κατακλιῖδα τοῦ προγράμματος.

Παιδιόθεν λάτρης τοῦ κινηματογράφου, συντομότατα ἔμαθα νὰ ἀξιολογῶ τὴ μουσικὴ του. Μέχρι σήμερα πού βλέπω πρόσφατες ταινίες ποιότητος ἀπὸ τὴ μικρὴν ὀθόνη, εἶμαι ἐξοικειωμένος μὲ τὰ νέα ὀνόματα συνθετῶν καὶ τὴν παραγωγή τους. Ἀπὸ μιὰν ἄποψη, κατὰ τὸν 20ὸ αἰῶνα, χάρη καὶ στὸν κινηματογράφο ἡ λόγια μουσικὴ ἐπέζησε τοῦ κατατρεγμοῦ της ἀπὸ τὴν ἐξάλλη πρωτοπορεία ἀταλάντων 12φθογγιστῶν, σειραϊστῶν, κ.λπ. Περὶ τὸ 1990 μόνον ἄρχισε νὰ ἐκμεταλλεύεται ὅπου χρειαζόταν τὴν ἠλεκτρονικὴ μουσικὴ, μὲ ἀνοίγματα καὶ πρὸς τὴν τρελλομανιέρα τῶν ἀντιπόδων, τὸ μινιμαλισμό—καίτοι κατὰ τὴ Βικιπαίδεια ὁ Φίλιπ Γκλάς (γ. 1937) ἔχει ὑπογράψει μεταξὺ 1966 καὶ 2015, μουσικὴ **σαρανταπέντε** ταινῶν γιὰ τὴ μεγάλη καὶ τὴ μικρὴ ὀθόνη!

Ὁμολογουμένως δὲν περίμενα τόσο ἐνθουσιασμό (τρία μπῆς, τὰ φθηνότερα θεωρεῖα κατάμεστα) στὴ συναυλία Ὁ γερμανικὸς ἤχος τοῦ *Hollywood*, πού διηύθυνε ὁ γερμανὸς ἀρχιμουσικός Φράνκ Στρόμπελ (Frank Strobel, γ. Μόναχο, 1966), ἀφιερῶσας ἀξιολογότατη σταδιοδρομία στὴ μουσικὴ γιὰ φιλμ, ἀλλὰ καὶ στὴν ἀναβίωση τοῦ σημαντικοῦ, ὡς φαίνεται, συνθέτου Ζήγκφριντ Βάγκνερ [Siegfried Wagner, 1869–

1930], γιου του μέγιστου Ρίχαρντ, τον οποίο άπλωως συνέτριψε το πατρικό όνομα. Ο Vuillermoz ύπαινίσσεται λ.χ. πώς με το έπωνυμο Müller ή Schmidt θα ήταν πασίγνωστος. Αναμφισβήτητα γερμανικής έν πολλοίς καταγωγής ο ήχος του Χόλλυγουντ, πάντα άπολαυστικός, έχει πλήρως εξαμερικανισθεί. Έρμηνεία και έργα:

Ο λεπτοκαμωμένος Στρόμπελ, ανήκει στους άκαταμάχητης για τους μουσικούς κινησεολογικής εύγλωττίας, σχεδόν «χορευτικούς» άρχιμουσικούς. Άνεβάζοντας κατά μερικά ντεσιμπέλ τή δυναμική για να άποδόσει το χολλυγουντιανό ήχητικό πλουτο, διατήρησε ιδανικές α) καθαρότητα στις διαστρωματώσεις των ένορχηστρώσεων β) εύκρίνεια στις παραμικρότερες διαβαθμίσεις δυναμικής και γ) ροή, νοηματική και μορφικήν ενάργεια τής μουσικής που απέδωσε όλη της τή μαγεία. Η Κ.Ο.Α. σε όλη της τή λάμψη!

ΜΑΞ ΣΤΑΪΝΕΡ [Max Steiner, 1888-1971], είσαγωγή από το μυθικό *Όσα παίρνει ο άνεμος*, διάρκειας 234', του σκηνοθέτου Βίκτωρος Φλέμινγκ (γιατί άντ' αυτου προβάλλουν τον παραγωγό David O. Selznick;) που έχω δεϊ τρεις φορές πάντα καταμαγεμένος από τή ροή τής κινηματογραφικής άφηγήσεως. Η είσαγωγή, αναδείχθηκε έτσι σε άριστοτεχνικά δομημένο συμφωνικό ποίημα θα λέγαμε.

ΓΚΟΤΤΦΡΗΝΤ ΧΟΥΠΠΕΡΤΣ [Gottfried Huppertz, 1887-1937]: δύο άποσπάσματα μουσικής από τή διαφορετικά μυθική, «βωβή» *Μητρόπολη* (1927) του Φρίτς Λάνγκ, ταινία έπιστημονικής φαντασίας σε μελλοντική δυστοπία. Λέγεται ότι το χαμένο πρωτότυπο διαρκούσε 153'. Το 2001 προβλήθηκε στο Φεστιβάλ Βερολίνου άπόπειρα άποκαταστάσεώς του. Μόλις το 2008 σε μουσειο τής Άργεντινής, βρέθηκε μιá σχεδόν διαλελυμένη πρωτότυπη κόπια. Μετά μυρίων μόχθων ή ταινία άποκαταστάθηκε κατά 95% (διάρκεια: 148') και τελικώς ξαναπροβλήθηκε (Βερολίνο, Φρανκφούρτη, 2010). Ήδη το πρώτο των δύο άποσπασμάτων που άκούστηκαν πρόδιδε συνθέτη τεραστίου διαμετρήματος, δυστυχώς άγνωστο, συνεργασθέντα κυρίως με το Λάνγκ. Στο δεύτερο, ή μουσική άπογειώθηκε χάρη σε μεγαλοφυά ένορχηστρωτικήν αντίθεση, φλάουτου-άρπας/τρομπονιων-τούμπας.

ΦΡΗΝΤΡΙΧ ΧΟΛΛΑΙΝΤΕΡ [Friedrich Hollaender, 1896-1976]:

Άλλοτινή, μεταρρομαντική, αντίληψη ένορχηστρώσεως μιᾶς σαφέστατα ύψηλοτέρας ποιότητας «έλαφράς» μουσικῆς ἀπὸ τὴ μεταγενέστερη. Πέντε τραγούδια (χωρὶς φωνὴ φυσικά) ἀπὸ ταινίες τῆς Μάρλεν Ντῆτριχ, τρία τοῦλάχιστον σὲ γοργά, σχεδὸν ἐμβατηριακὰ τέμπι. Ἄγνοοῦμε ἀν μεταξὺ αὐτῶν περιλαμβανόταν κάτι ἀπὸ τὸ θρυλικὸ Γαλάζιον Ἄγγελο [Der blaue Engel, σκην. Γιόζεφ φὸν Στέρνμπεργκ, 1930], ὅπου ὁ Χολλαϊντερ ἦταν ἓνας τῶν τριῶν συνθετῶν τῆς μουσικῆς.

ΕΡΙΧ ΒΟΛΦΓΚΑΝΓΚ ΚΟΡΝΓΚΟΛΝΤ [Erich Wolfgang Korngold, 1897-1957] 4 ἀποσπάσματα μουσικῆς γιὰ τὴν ἀλησμόνητη τῆς νιότης μας ταινία *Οἱ Περιπέτειες τῶν Ρομπέν τῶν Δασῶν* [The Adventures of Robin Hood, σκην. Michael Curtiz καὶ William Keighley, 1938] μὲ τοὺς Ἔρρολ Φλύν, Ὀλίβια ντὲ Χάβιλλαντ καὶ Μπάζιλ Ράθμπουον, πὺ εἶδα τελευταία φορὰ στὸ Μοντιάλ, 31 Δεκ. 1965 (θυμοῦμαι τὴν ἡμερομηνία γιὰ προσωπικοὺς λόγους). Διαδοχικὲς ἐντυπώσεις: θαυμάσια ταύτιση εὗροης μελωδικῆς καὶ ἐνορχηστρωτικῆς εὕρηματικῆς, tutti ἐντεταγμένα πιά σὲ μιὰ lingua franca τῆς κινηματογραφικῆς μουσικῆς, πλατειῆς καντιλένες ἐγχόρδων μὲ πλούσια ἀντιστικτικὴν ἐπεξεργασία, σόλι ξυλίνων συνοδεία ἄρπας (γραφὴ μετα-Ρίχαρντ Στράους), καὶ κάποια ἀριστουργηματικὰ περάσματα ἐντυπωσιακῶς διάφωνα: μήπως τὸ παγκόσμιο κοινὸ ἐξοικειώθηκε μὲ τὰ διάφωνα ἀκούσματα καὶ μέσῳ κινηματογράφου; Παρτιτούρα δικαίως τιμημένη μὲ ἓνα ἀπὸ τὰ τρία Ὁσκαρ πὺ ἀπέσπασεν ἡ ταινία: τὸ 2005 κατετάγη 11η στὸν κατάλογο τοῦ Ἀμερικανικοῦ Κινηματογραφικοῦ Ἰνστιτούτου [American Film Institute] μὲ τίς ὡς τότε 25 καλλίτερες ἀμερικανικὲς κινηματογραφικὲς παρτιτούρες.

ΕΡΝΕΣΤ ΓΚΟΛΝΤ [Ernest Gold, 1921-1999]: Ὑπέγραψε πάνω ἀπὸ 100 παρτιτούρες γιὰ κινηματογραφικὲς καὶ τηλεοπτικὲς ταινίες, ἀλλὰ ἀριστούργημά του θεωρεῖται ἐκείνη γιὰ τὴν ταινία *Ἐξόδος* (1960, σκην. Ὄττο Πρέμινγκερ) ὅχι μόνον γιὰ τὸ πασίγνωστο θέμα τῆς ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ὄλη λεπτότατη, ύψηλοῦ ἐπιπέδου συνθετικὴ σύλληψη τοῦ ὑπέροχου ἀποσπάσματος πὺ ἀκούσαμε. Ντρέπομαι νὰ ὁμολογήσω ὅτι ὡς τώρα...δὲν ἔχω δεῖ τὴν ταινία (διάρκεια: 208') ἀλλὰ τὸ θέμα τοῦ Γκόλντ, γύρευε πῶς, μοῦ ἦταν πασίγνωστο.

ΜΙΚΛΟΣ ΡΟΖΑ [Miklós Rózsa, 1907-1995· προφέρεται Miklósh Rozha με τὸ zh ὅπως τὸ j στὴ γαλλικὴ λέξη jour]. Ὁ Κλέφτης τῆς Βαγδάτης (1940,) ἄλλη ζωηρότατη παιδικὴ ἀνάμνηση—ταινίες πὺ ἐφθασαν στὴν Ἑλλάδα καὶ Εὐρώπη μετὰ τὸ Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Λαγ-γεμένη Ἀνατολὴ (ἄσχετη μὲ τζιχαντιστές...) ἀπὸ χολλυγουντιανὴ αἰσθητικὴ. Προσέξαμε εὐστοχες μετατροπές, μὲ ἀξιοθαύμαστη αἴσθηση timing.

ΣΟΙΪΤΑ...πολυπατεράδικη σὲ 6 μέρη: ἀναγνωρίσαμε μόνον τὰ θέματα ἀπὸ τὸ Λῶρενς τῆς Ἀραβίας (1962· σκην. David Lean, μουσικὴ Maurice Jarre) καὶ τὸ Ρόζ Πάνθηρα (1963· σκην. Blake Edwards, μουσικὴ Henry Mancini)—ἔχουμε πιά ἐντελῶς ξεφύγει ἀπὸ τὰ ὡς τότε χολλυγουντιανὰ ἀρχέτυπα. Δὲν ἀναγνωρίσαμε τὸ 6ο, ἀλλὰ μᾶς ἐντυπωσίασε μιὰ προσωπικότερη μελωδία ἐγγόρδων. Τρία μπῆς πὺ δὲν πρόλαβε νὰ ζητήσῃ, ὁ Στρόμπελ ἀνέβασαν σὲ ἀπίθανα ὑψόμετρα τὸ ἐνθουσιασμὸ τοῦ κοινοῦ: ἀναγνωρίσαμε μόνον τὸ α΄, ἀπὸ τὸ ἀθάνατο Σπάρτακο (1960· σκην. Stanley Kubrick, μουσικὴ Alex North) καὶ τὸ γ΄, Καὶ οἱ Ἑπτὰ ἦταν ὑπέροχοι (1960· The Magnificent Seven, σκην. John Sturges).

Ἐπώδυνα ἀπόντες (ὡς μὴ Γερμανοί;) οἱ κολοσσοὶ ΑΛΦΡΕΝΤ ΝΙΟΥΜΑΝ [Alfred Newman, 1901-1970] καὶ ΜΠΕΡΝΑΡΝΤ ΧΕΡΜΑΝ [Bernard Herrmann, 1911-1975]. Ἄγνωστες οἱ μεγαλοφυεῖς παρτιτούρες τοῦ ἀπὸ τὸν Πολίτη Καίην [1941· Citizen Kane, σκην. Ὁρσον Οὐέλλες], Ἡ Ἄννα καὶ ὁ βασιλιάς τοῦ Σιάμ [1946· Anna and the king of Siam σκην. John Cromwell μὲ τοὺς Ρεξ Χάρρισον, Αἰρήν Ντάνν καὶ Λίντα Νταρνέλ], Ἡ μέρα πὺ ἡ γῆ σταμάτησε [1951· The Day the Earth Stood Still, σκην. Robert Wise], τὸ κατὰ Χίτσκοκ Ψυχῶ [1960] καὶ τέλος Ὁ ταξιτζῆς [1975· σκην. Martin Scorsese].

Ἄμεσα ἐπικοινωνιακὸς παρουσιαστής, μὲ ἄψογην ἄρθρωση καὶ ἀφθονες σημειώσεις στὸ χέρι πὺ οὔτε κἂν κυττοῦσε, ναί, ὁ...καλλιτεχνικὸς διευθυντὴς τῆς ΚΟΑ κ. Στέφανος Τσιαλῆς μᾶς μετέδιδε πλούσια τὴν παιδικὴ, μὲ τὴν ὡραιότερη ἔννοια, χαρὰ πὺ ὀλοφάνερα ἔνοιωθε γιὰ ὅ,τι ἔκανε! (Αἴθουσα Χρήστου Λαμπράκη. 25 Ὀκτ. 2015).